

**MU
SIK**
I UPPLAND

Way -marks

Andlighet och fred

UPPSALA KAMMARORKESTER
DIRIGENT: GÉRARD KORSTEN

**TORSDAG
23 OKT
2014**

Program

Kent Olofsson
f. 1962

Waymarks
for orchestra, electronics and video
(beställningsverk 2014) *

PAUS

Ester Mägi
f. 1922

Vesper för stråkar
Violinsolo: Bernt Lysell

Felix Mendelssohn
1809–1847

Symfoni nr 5 i d-moll "Reformationssymfonin"
Andante – Allegro con fuoco
Allegro vivace
Andante
Choral: Ein 'veste Burg ist unser Gott
Andante con moto – Allegro vivace – Allegro maestoso

*Beställningsverket Waymarks bygger på Dag Hammarskjölds bok Vägmärken och har tillkommit med anledning av Fredsåret 2014 genom ett samarbete mellan Musik i Uppland/Uppsala Kammarorkester, Smålands Musik & Teater/Jönköpings Sinfonietta, tonsättaren Kent Olofsson och Teatr Weimar med stöd från Kulturrådet.

Musik: Kent Olofsson
Text: Dag Hammarskjöld
Video: Jörgen Dahlqvist

Skådespelare
Röster: Linda Ritzén, Rikard Lekander
Video: Linda Ritzén, Anders Blentare

Några av de elektroniska ljuden i verket är av ljudkonstnären Leif E. Boman. Han använder en speciell teknik som genom analys av jord alstrar ljud. Ljuden i Waymarks är skapade med analys av jord från Nbola där Dag Hammarskjölds plan störtade.

Konserten beräknas pågå till ca kl 21.00

Gérard Korsten, dirigent

Sydafrikafödd Gérard Korsten var Uppsala Kammarorkesters första chefsdirigent mellan åren 1994-1998, och har därefter regelbundet fortsatt att gästa oss. Sedan 2005 är han chefsdirigent för österrikiska Symphonieorchester Vorarlberg i Bregenz och sedan 2010 också chefsdirigent för London Mozart Players. Korsten började sin karriär som violinist och som konsertmästare i Camerata Salzburg och the Chamber Orchestra of Europe, men är numera en etablerad dirigent med uppdrag vid många av de stora operahusen och symfoniorkestrarna i Europa. Under pågående säsong framträder Gérard Korsten med Vorarlberg Symphonieorchester i Wien, gästar symfoniorkestrar i Australien och Japan samt gör Mozarts Idomeneo på operan i franska Lyon.

Kent Olofsson, tonsättare

Kent Olofsson, född 1962, är en av landets mest uppmärksammade tonsättare, inte minst för sina innovativa idéer och utvecklingsprojekt kring ny musik. Kent Olofsson började sin musikerbana i den symfoniska rockgruppen Opus Est i slutet av 1970-talet och studerade därefter komposition i Malmö under åren 1984-1991. Därefter har han varit verksam både som kompositör och lärare vid Musikhögskolan i Malmö. Sedan några år tillbaka är Kent knuten till Musikhögskolan i Stockholm där han bedriver sitt konstnärliga forskningsarbete om gestaltning och hur musik samspelar med andra konstformer. Centralt i forskningen är samarbetet med dramatikern Jörgen Dahlqvist och teatergruppen Teatr Weimar, en fri teatergrupp med säte i Malmö.

Jörgen Dahlqvist, dramatiker och regissör

Jörgen Dahlqvist har skrivit och regisserat ett trettio-tal verk på Teatr Weimar, men hans dramatik har även satts upp på Malmö Stadsteater. Han har också regisserat på Dramaten och Helsingborgs Stadsteater. Jörgen Dahlqvist var prefekt på Teaterhögskolan i Malmö mellan 2009-2012 och är sedan 2011 ordförande för den internationella gästspelsscenen Inkonst.

Olofsson, Mägi och Mendelssohn

Dag Hammarskjölds namn klingar idag närmast mytiskt. Ju mer tiden skiljer oss från kalla krigets era, desto lättare är det att hänfalla till svartvita förenklningar av historien och dess segrare och offer. Lyckligtvis har vi dock bevarat material som kan ge oss en närmare inblick i allt det som skedde då, när världen reste sig efter ett världskrig och forna kolonier sökte självständighet och upprättelse.

Kent Olofssons stycke *Waymarks* inbjuder oss till just en sådan fördjupad betraktelse. Här får vi krypa under skinnet på legendaren Dag Hammarskjöld, en man fylld av motsägelser: en socialdemokratisk adelsman, en ekonom med stol i Svenska akademien, en kristen humanist. Och innehavaren av vad som måste vara ett av världens svåraste arbeten – det som generalsekreterare i FN. Kent Olofssons stycke för orkester och förinspelade ljud, med tillhörande videoprojektion av Jörgen Dahlgqvist, utgår ifrån Hammarskjölds postumt utgivna bok *Vägmärken*, vilken samlar dikter, prosastycken, tankar och fragment från 1925 fram till Hammarskjölds död 1961. Mitt i det kaos som det innebar att hantera internationella relationer i kalla krigets värsta dagar, låter oss Olofssons urval ur *Vägmärken* blicka in i FN-ledarens privata tankar. Och där rör sig många tankar, inte bara kring hur världens konflikter ska lösas, utan också om Hammarskjölds andliga sökande och personliga tvivel. Så skriver han till exempel: "Dessa anteckningar? De var vägmärken resta när du nått en punkt där du behövde dem, en fast punkt som icke fick gå förlorad. Och så har de förblivit. Men ditt liv har ändrats och du räknar nu med möjliga läsare. Kanske du rentav önskar dig dem!" För vad var egentligen syftet med de texter som kom att bli

Vägmärken? De började som högst privata anteckningar, men med åren uppstod begäret hos Hammarskjöld att publicera dem. Och denna lust, är den att betrakta som en generös gest där en storpolitiker öppnar sitt innersta för världen? Eller är det, som Hammarskjöld skriver, fåfängan och törsten efter beundran som "håller narrspegeln" framför honom?

Kent Olofssons musik tar i högsta grad fasta på denna dualitet. Trippande glesa strukturer bildar ett skört rum som låter oss uppleva texten i första person, som på besök i Hammarskjölds eget medvetande. I andra stunder, däremot, gör sig omvärlden påmind. Ödesmättat klämtande klockor och mekaniskt sågande stråkfigurer sänder tankarna till 50-talets grymma verklighet; vi tillåts inte glömma de konflikter som rasade i det nyligen självständiga Kongo, eller den ännu ouppklarade flygolycka som tog Hammarskjölds liv. Värt att notera är också att hos Kent Olofsson, som har arbetat mycket med elektronisk såväl som instrumental musik, är de förinspelade ljuden inte ett komplement eller en krydda till orkestersatsen. I stället är akustiskt och elektroniskt material komponerat som likvärdiga stämmor, som interagerar med varandra precis som stämmorna i en polyfoni. Det uttalade och det outtalade samverkar till att skapa den helhet som är *Waymarks*.

Ester Mägis *Vesper* skrevs ursprungligen som ett stycke för fiol och piano eller orgel, men omarbetades 1998 till denna version för stråkorkester. Även om ordet "vesper" oftast för tankarna till den kristna aftonbönen, är det ordets ursprungliga betydelse – "kväll" – som Mägi tagit fasta på. Det här är aftonmusik, och därför är den sval och balanserad,

men för den sakens skulle inte utan innerlighet. Stycket är måhända inte uttalat religiöst, men Mågis personliga anspråkslöshet skiner igenom och ger det trots allt en from klang. *Vesper* domineras av en körliknande struktur, men vid verkets mitt lösgör sig en solofiol i långa legatofraser, vilket påminner om dess kammarmusikaliska ursprung.

Också kvällens sista stycke landar i spänningsfältet mellan den privata andlighetens möjligheter, och offentlighetens krav och motsättningar. **Felix Mendelssohn** föddes in i en intellektuell familj som nyligen konverterat till kristendomen, och trots sin enorma verksamhet i denna religions tjänst, förföljdes han länge för sin judiska bakgrund. Inte bara skrev han ett flertal egna storskaliga kristna verk, hans uppförande av Matteuspassionen var också startskottet för en hel kontinents återupptäckande av den då närmast bortglömda J S Bach. Att Mendelssohns rykte trots sådana gärningar länge skulle fläckas av antisemitisk illvilja framstår idag som svårbegripligt. Men å andra sidan: med den senaste tidens politiska utveckling i Europa känns denna typ av kulturellt hat inte längre så långt borta.

Mendelssohn skrev sin reformationssymfoni med ett klart mål i sikte: förhoppningen att den skulle spelas vid 300-årsminnet av framläggandet av den Augsburgska bekännelsen, en av den lutherska protestantismens mest centrala texter. En tids sjukdom förhindrade dock honom att skriva klart verket i tid, och symfonin föll därefter i glömska, med bara ett enda känt framförande under kompositörens levnad. Ironiskt nog ansågs stycket av vissa vara ”för akademiskt”, medan Mendelssohn själv senare avfärdade det som ett ungdomsverk.

Beskrivningen av symfonin som intellektuell är dock inte helt missvisande; yttersatserna är i själva verket starkt konceptuellt formade. Verket tar sin utgångspunkt i det kyrkomöte som hölls 1530 i Augsburg, som ett sätt att försöka ena det tysk-romerska rikets många kyrkor, vilka i spåren efter Martin Luther och reformationen blivit allt mer splittrade. I ekumenisk anda använder sig Mendelssohn därför av musik och stilgrepp från såväl den katolska som den protestantiska traditionen. Den polyfona imitation som inleder symfonin, baserad på ett uråldrigt gregorianskt motiv, leder tankarna till den kontrapunktiska musik som utvecklades under påven i Rom, av mästare som Palestrina och di Lasso. Mellan de polyfona passagera skjuter Mendelssohn in stycken som påminner om det lutherska Tysklands koraltradition.

Den avslutande satsen bygger i sin tur på koralen *Vår gud är oss en väldig borg*, skriven av Luther själv. Men även här finner vi spår av det akademiska och det katolska, i form av ett fugaliknande avsnitt. När denna kontrapunktik senare återvänder, sammanvävd med den koral som inledde satsen, känns den kulturella försoningen inte långt borta. Och det är svårt att inte tänka på ”den stora sammansmältaren” Bach, i vars kittel nytt och gammalt, italienskt och centraleuropeiskt, katolskt och protestantiskt blandades till en självklar helhet. Det är som om Mendelssohn erkänner sin tacksamhetsskuld till denna kulturöverskridande föregångsfigur, och inbjuder oss att göra detsamma.

Siri Landgren

Mer om Musik i Uppland

På denna sida vill vi presentera Musik i Upplands mångfacetterade vardag. Trio X är anställda vid Musik i Uppland och tillhör de främsta i Sverige i sin genre. De turnerar i länet men även i övriga Sverige och till viss del utomlands. Konsertscenen är allt från Uppsala Konsert & Kongress till det lilla klassrummet eller vårdhemmet.

Lennart Simonsson, pianist i Trio X, har nyligen genomfört tio melodikryss inom vården i Enköping.

Hur känner man sig efter tio melodikryss på raken!?

– Bara bra!

Hur fungerar ett melodikryss med Trio X?

– Vi ställer en fråga till publiken där svaret hör ihop med melodin vi spelar. Publiken får sen ge oss rätt svar som jag skriver upp på whiteboarden vi har med oss. Ibland kan vi behöva resonera oss fram till rätt svar genom att ge små ledtrådar.

Sätter ni ihop materialet själva?

– Vi sätter ihop materialet och tillverkar dessutom själva krysset.

Hur tas detta emot på ett äldreboende?

– Detta har blivit något av en succé faktiskt. Både personal och de boende verkar tycka detta är en mycket rolig form av underhållning. Nu är vi ute med vårt fjärde kryss!

Hur viktigt är det med musik inom vården, tror du?

– Det är otroligt viktigt! Vi ser ofta hur starkt dementa personer reagerar med tydliga kroppsliga uttryck när vi börjar spela en melodi dom känner igen eller tycker om. Det kan vara en hand som börjar slå takten eller en blick som plötsligt ”vaknar”. En kvinna som har lyssnat på många av våra konserter säger att värken i kroppen nästan försvinner när hon lyssnar på musik. En annan skrev till oss: ”Tack för en härlig konsert. Bättre Sobril får man leta efter!”

Någon annan situation som blivit extra minnesvärd?

– Jag minns inte någon särskild situation, men alla glada ansikten, spontan sång och tacksamma ord som vi hela tiden möter är gott nog.

Musik i Upplands kommande konserter

Lördag 8 november 16.00

"Carte Blanche" Trio X och hemliga gäster

Sal D, Uppsala Konsert & Kongress, fri entré

Arrangeras av Musik i Uppland och Uppsala Konsert & Kongress med stöd av Musikens Hus Vänner

Lördag 8 november 13.00 & 16.00

"Peter och vargen"

Familjekonsert med animerad film och musiker ur Uppsala Kammarorkester.

Musik av Prokofjev i arrangemang av D. Matthews. Dirigent är Eva Lauenstein.

Sal B, Uppsala Konsert & Kongress

Rekommenderas från 8 år. Arrangör: Musik i Uppland och Kulturenheten/Film Landstinget i Uppsala län med stöd av Musikens Hus Vänner.

Söndag 9 november 16.00

"En svensk krönika" Linnékvintetten

En historisk konsert med musik av bland annat Roman, Bellman och Kraus. Upplysningstidens svenska musik varvat med berättelser om dess uppkomst och betydelse. Till arbete och dans, bland adel och allmoge, i krig och i fred.

Sal B, Uppsala Konsert & Kongress

En glittrande trettondagsafton med konsert och middag

Fira trettondagsafton traditionsenligt med Uppsala Kammarorkester, chefsdirigent Paul Mägi och våra förnämliga solister Kerstin Avemo, sopran och Cataldo Caputo, tenor i en kavalkad av kända operapärlor! En romantisk, stämningsfull och glittrande afton utlovas.

Förra årets succé med festmeny i anslutning till konserten finns även denna gång!

För att boka kontakta restaurangen i Uppsala Konsert & Kongress, restaurang@ukk.se eller telefon 018-727 90 70.

Musik i Uppland samarbetar med Vi-skogen

Utöver en blomma, som tack till våra artisters medverkan planterar Musik i Uppland fem träd i Vi-Skogen som en gåva till vår gemensamma jord.

Uppsala Kammarorkester

Violin 1

Bernt Lysell, *koncertmästare*
Nils-Erik Sparf
Anders Inge
Katarina Edvardsson
Anders Lagerqvist
Dinara Mansurova
Dag Alin

Violin 2

Jeffrey Lee
Gabriele Freese
Elin Emtell Rubinsztejn
Catharina Ericsson
Staffan Ebbersten
Christina Gustavsson Hamberg

Viola

Ylvali Zilliacus
Jörgen Sandlund
Lars-Gunnar Bodin
Åsa Stove Paulsson

Violoncell

Erik Wahlgren
Sara Wijk
Louise Agnani
Gunnar Jönsson

Kontrabas

Barbro Lennstam
Mattias Normell
Roger Bergman

Flöjt

Henrik Lundberg
Kristina Eriksson

Oboe

Kenneth Boman
Jenny Hülphers

Klarinett

Lena Jonhäll
Jan-Erik Alm

Fagott

Sven Aarflot
Andreas Lyeteg
Johan Segerman

Horn

Trine Bjerke
Lennart Stevensson

Trumpet

Bengt Fagerström
Paul Hägglöf

Trombon

Birgitta Lagerstedt
Nils Carlsson
Nicholas Eastop

Tuba

Alexander Skylvik

Pukor, slagverk

Mika Takehara

Musik i Uppland, Box 3106, 750 03 Uppsala, tel. 018-17 19 20, info@musikiuppland.se

Länsmusikchef: Peter Waldemarsson 018-17 19 33

Orkesterchef: Mona Gunnarsson 018-17 19 36

Orkesterassistent: Jens Norberg 018-17 19 24, jens.norberg@musikiuppland.se

Foto: Marco Borggreve - Gérard Korsten, Marcus Rådberg - Kent Olofsson

Urban Jörén - Lennart Simonsson

Se Musik i Upplands aktiviteter också via facebook, twitter och youtube.

www.musikiuppland.se

**MU
SIK**
I UPPLAND